

Menneskelig komedie

TOULOUSE-LAUTREC: Man skal som regel ikke have været længe på arbejdspladsen, i familien eller i shoppingcenteret, før elementer af den "den menneskelige komedie" udspringer sig med forskellige grader af magtsyge, jalousi, misundelse, seksuelt begær, grådighed, sladder osv.

Titlen "Den menneskelige komedie" er hentet fra den franske forfatter Honoré de Balzac (1799-1850) som i 1833 bekendtgjorde sit ambitiøse projekt "Den menneskelige komedie".

Balzacs mål var, gennem flere romaner, at skabe et billede af det franske samfund og portrættere forskellige sociale mennesketyper, et samfund som var præget af klassekamp herunder spændinger mellem økonomiske og kulturelle magthavere.

I de seneste måneder har en anden franskmænd, Henri de Toulouse-Lautrec (1864-1901), udstillet sine banebrydende grafiske værker og plakater i Den Kongelige Kobberstiksamling på Statens Museum for Kunst med titlen "Den Menneskelige Komedie" inspireret af Balzacs projekt. En udstilling, som jeg var så heldig at få lov til at se, lige før lukketid, på en råkold januar dag, lige før flyveren gik hjem til det mørke Jylland.

Men hvem var Toulouse-Lautrec egentlig?

Vi er mange i min generation, som ikke har været i ret mange såkaldte moderne hjem, hvor der ikke hængte plakatkunst af Toulouse-Lautrec, flankeret af Y-stole, keramikkrus og PH-lamper. Man havde da stil! Her var Toulouse-Lautrec tydeligvis det internationale islæt.

Den franske kunst og kultur har i århundreder inspireret også os nordboere. Godt nok sendte vi ikke vores vaske-tøj med tog til de fine, franske vaskerier, som den russiske Zar gjorde. Men med Holbergkomedien "Henrich og Pernille" i Folketeatrets opsætning in mente, som jeg netop så i sidste uge, har de franske manerer og idealer været herskende i større eller mindre grad siden 1700-tallet, også for andet end adelige og kongelige.

Toulouse-Lautrec fødes i den sydfranske by Albi i en familie af fransk adelsslægt og får allerede i barndomsårene interesse for tegning og maleri. Allerede som 12-årig opholder Toulouse-Lautrec sig i Paris, hvor han møder maleren René Princeteau. Han bliver

Toulouse-Lautrecs første læremester, ligesom de etablerer et venskabsforhold. Få år efter, i 1875, bliver Toulouse-Lautrec syg. Han brækker henholdsvis det ene og det andet lårben, brud, som skyldes en arvelig knoglesygdom, hvilket i forvejen hæmmer hans vækst, og som betyder, at han aldrig bliver mere end 152 cm høj, og allerede fra ungdomsårene fremstår som krøbling.

I denne sygdomsperiode, der varer ca. fem år, tegner og maler Toulouse-Lautrec især jagtscener og dyr, inspireret af besøg på familieslottene. I 1881 tager han studentereksamen og planlægger en seriøs kunstnerkarriere, og i 1882 begynder han så som elev på Léon Bonnats malerskole i Paris. Han skifter senere til Fernand Cormons atelier, hvor han fortsætter ind til 1887.

I 1884 flytter Toulouse-Lautrec til det daværende arbejderkvarter Montmartre, hvor han i stigende grad opsøger forlystelsesscenerne. I perioden 1887-89 udstiller Toulouse-Lautrec i Bruxelles, i Toulouse og i Paris, men fra 1889 hovedsagelig med motiver hentet fra det parisiske forlystelsesliv. I 1891 bestiller direktøren for dansehallen Moulin Rouge, Charles Zidler, en plakat, som bliver Toulouse-Lautrecs første, og gør ham kendt i hele Paris. Plakaten har titlen: "Moulin Rouge, La Goule".

Fra da af går det stærkt med karrieren. Toulouse-Lautrec udstiller herefter både litografier og malerier i og udenfor Frankrig. Et af Toulouse-Lautrecs særlige arbejdsområder bliver at portrættere kendte stjerner som bl.a. Bruant og Jane Avril.

Toulouse-Lautrecs særlige menneskeskildring er karakteriseret ved for-

enkling, ligesom overdrivelse af karaktertræk og mimik, så det teatraliske og typiske bliver fremhævet.

Dertil tilføjer han ofte humor og ironi, ligesom spænding mellem distance og nærhed er nogle af udtryksformerne. Toulouse-Lautrec er med andre ord en skarp iagttagelse af det menneskelige sinds lyse og mørke sider, men han lader aldrig ondska-ben få det sidste ord. Toulouse-Lautrec formår at se med øjne båret af en medmenneskelig forståelse for det vilkår det er at være menneske blandt andre mennesker. Ikke mindst er han en skarp iagttagelse af storbyen, den moderne metropols for- og bagsider. Storbyens drama om forbrug og seksuelt begær i et overvældende sansindtryk og en frigjort bohemestemning er temaerne. En farvestrålende kulisse hvor ensomhed, isolation og anonymitet ofte er medaljens bagside.

Høj som lav havde brug for hinanden. Det bedre borgerskabs mænd kunne ikke undvære de underholdende piger på dansescenerne og på bordellerne, som havde rod i de lavere sociale klasser. Og de fine fru-er kunne i deres kedsomhed ikke undvære at blive luftet med deres ægtmænd og lade sig underholde. Se og blive set!

Toulouse-Lautrecs følsomme, indlevende og mesterligt udførte litografier og malerier af hele sceneriet er international kunst når det er bedst. Selv døde Toulouse-Lautrec 36 år gammel, på sin mors slot Chaâteau de Malromé, nedbrudt af alkoholisme, syfilis og tvangsindlæggelser.

Når Toulouse-Lautrecs kunst ikke længere er blandt den foretrukne plakatkunst i det senmoderne hjem-stuer, er det så, fordi skildringen af det parisiske forlystelseslivs virkelighed for længst er kommet alt for tæt på vores egen virkelighed - det har mistet sin glamour? Har vi måske for længst erkendt både for- og bagsiden?

Hvordan ser en ny tids samfundsbillede ud? Hvem er oppe, hvem er nede? Kan vi ikke få lidt flere op?

MARIA STENSGÅRD POULSEN er lektor i Gymnasieskolen. Cand.mag. i kunsthistorie og dansk, Aarhus Universitet. Censor på lærer- og pædagoguddannelsen i Danmark. Skribent ved North Art Magazine. Gift og mor til tre.

